

I-2

XXXVII Aargang
København 1935

Indhold:

Kødbyen
Omordning af Københavns
Torve- og Slagtehallen
Af Stadsarkitekt Poul Holsøe

ARKITEKTEN

Tidsskrift for Arkitektur og dekorativ Kunst

MAANEDSHÆFTE

Udgivet af Akademisk Arkitektforening

K Ø B E N H A V N S K Ø D B Y

Leverandører til KØDBYEN

Malerfirmaet

JOHAN N. SCHRØDER

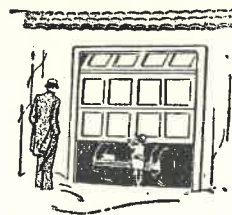
Nørre Farimagsgade 67

Central 974

A/s AURORA

Maskinfabrik

Hillerødgade 30 · Central 12236

Overhead Door

til:

Garager
Butikker
Fabrikker
Pakhuse
m. m.

TOFT-NIELSEN & VALLØ

Ingeniører · Godthaabsvej 114 · Telefon Goth. 7940

ANDREA CARNERA

Terrazzo- og Mosaikarbejde

Grundlagt 1902

Gothersgade 105

Byen 3902

P. R. MADSEN

Murermester

Lundeskovsvej 5

Helrup 2902

Kr. Kronstrøms

Marmor-Industri

Strandlodsvej 36, S

Central **1431**

Amager **1431**

CHR. KASTRUP-NIELSEN

Entreprenør

Levering og Ramning af

Jernbeton og Træpæle i alle Længder

Valbygaardsvej 44

Central 5404

A. JESPERSEN & SØN

Murermestre · Entreprenører

Oscar Ellingersvej 17 Central 5843 · 14743 · 14443

Firmaet

LAURITZ HANNIBAL

Blikkenslagermester · Aut. Gas-, Vand- og Sanitetsmester
Grundlagt 1811

Peder Hvitfeldtsstræde 11 Central 161

MARTINIT

Specialfirma i
Asbestcementmaterialer

Gasværksvej 10 A
Central 14898 · 13848

P. W. HØST

Entreprenør

Norgesmindevej 2 · Helrup 2198

H. P. Sørensen

Smedearbejde
»IDESTA« Butiksfacader

»Idesta« Butiksfacader er bl. a.
anvendt overalt i Kødbyen

Sct. Annægade 57 · Tlf. Am. 4376 - 8876

F. C. FREDERIKSEN

Snedkermester · Maskinsnedkeri
Bygningssnedkeri og Inventar

Bolig: Nørrebrogade 122 · Cent. 14453
Værksted: Baldersgade 6 · Taga 1104

W. Møhncke

Murermester
Damstien 5
Damsø 1312

Vægfliser i Svalehallen · Kølehusene · Forbindelses-
bygninger · Fjerkræhallen · Butikker i Flæskehallen
og forskellige Virksomheder m. m.

M. KJÆR'S
Smedie og Maskinfabrik

Aalborg

Telefon 2371 · 3443

ELEKTRISKE INSTALLATIONER

Spørg

S. ZACHARIASSEN

AALBORG

CHR. PALLISGAARD
Tømrermester

Østerbro 61

Telf. Aalborg 1687

**Rold Skovs
Savværk**

Arden Station

Savværk
Emballage · Træskofabrik
Telefon 31

Mylenberg
Tegl- og Kalkværk
Telefon 23
Telefon Aalborg 3826

THEODOR SØRENSEN
Malermester

Klostermarksvej 10

Telf. Aalborg 532

F. EHRENREICH-PETERSEN

Autoriseret Installatør

Elektrisk Lys · Kraft · Varme · Svagstrøm
Stort Udvalg i moderne Belysningslegemer m. m.

Nørregade 38

Aarhus

Telf. 862 · 1085

LINDHOLM & RYØ
udfører og installerer

Centralvarmeanlæg
Sanitetsanlæg
Elektr. Lys og Kraft
Gram Køleanlæg
Vandværksanlæg

Se vor *Butik*

ØSTERBRO 17 · TELF. AALBORG 2227

Telf. 1735 · 5350

EXPANKO
GIVER LUNE HJEM
Odense Korkisolering
KOCHSGADE 23 ODENSE

EXPANKO-KOMPAGNIET

v/C. ELLERMANN

FJORDGADE 12 · AALBORG
TELEFON 316 - 2021 · POSTKONTO 18116

EXPANKO-KORKPLADER

TIL

KØLERUM

BEBODELSBYGNINGER

FABRIKER

LANDBRUGSBYGNINGER

EXPANKO
KORK-PARKET

Raadgivende Ingeniør

Viggo Steenstrup

Cand. polyt. · M. Ing. F.

Projekterer og fører Tilsyn med alle

Tekniske Installationer

Tilbud paa Forlangende

Bygningskonstruktioner

Bispensgade 2 · Aalborg · Telefon 481

ANTON LASSENS EFTF.

Niels Sørensen · Malermester

Aalborg

Telefon 355

FR. CLAUSEN

Murermester og Entreprenør

Willemoesgade 1

Telf. Aalborg 1602

S. CHR. STENSTROP

Murermester

Østre Alle 46

Aalborg

Telf. 4865

BRØDRENE CHRISTENSEN

v/Carl Christensen · Malermester

Poul Paghsgade 13

Telf. Aalborg 2298

H. P. JØRGENSEN & SØN

Malerforretning · Etableret 1890

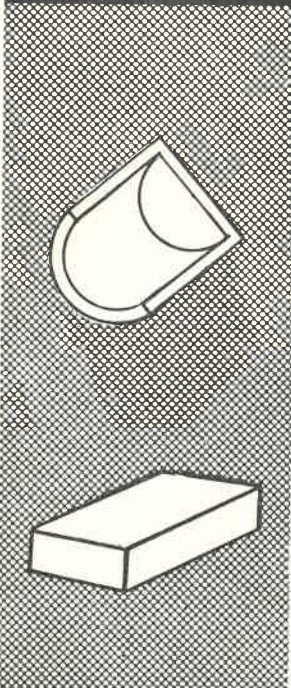
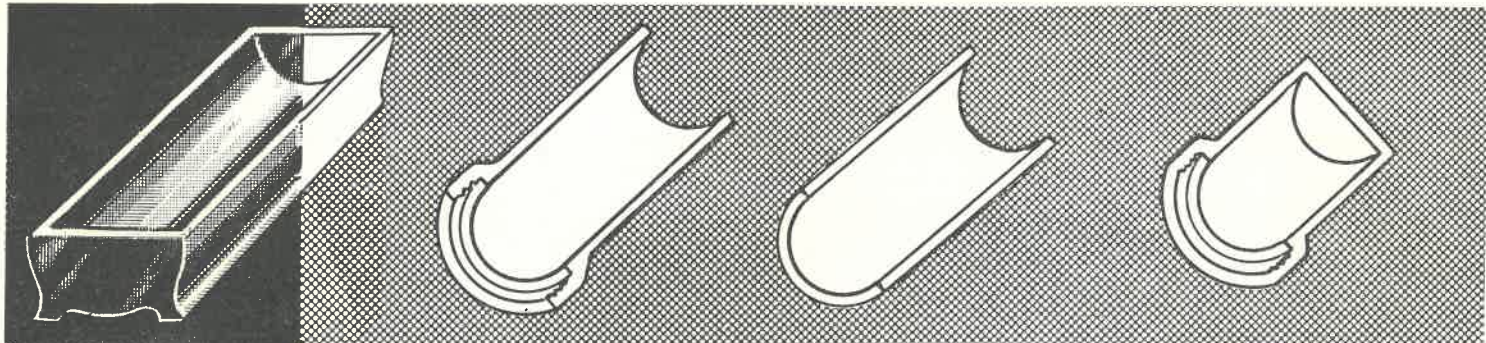
AALBORG · TELEFON 594 · 1785

A/s CHRISTIANSEN & NIELSEN

TRÆLASTHANDEL

AALBORG

TELEFON 314 (3 LINIER)

STALDMATERIALE

Glasserede **KRYBBER** og **SVINETRUG**

SOKKEL og **KANTLISTER** samt

GULVKLINKER m. m.

AKTIESELSKABET

WILLIAM BOAS

GRUNDLAGT 1874 NY TOLDBODGADE 15 KØBENHAVN K.

Statstelefon: 115 · Telefon 236 - 10236 - 10717 · Telegram-Adresse BOAS

ALEKTO

ved I. P. Jørgensen
Smedemester
Leverandør til Kødbyen

Skelmosevej 2
Telefon Valby 928·3828

Jydsk Jernstøberi & Maskinfabrik A/s
Brønderslev

Kirkeklokker · Klokkespil

I. M. HANSEN

Murermester
Leverandør til Kødbyen

Hattensensalle 1

Godthaab 4096

ALEA

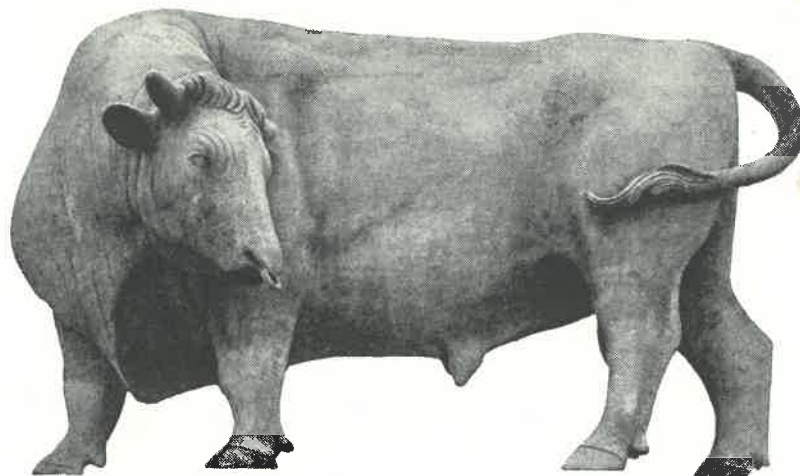
TRÆ
JERN
JERNBETON

KONSTRUKTIONER

A/s Alea

Ingeniører M. Ing. F. · Entreprenører
Upsalagade 12 · C. 5217 - 4570
Leverandør til Kødbyen

Professor Utzon Frank: Skulptur paa
Kød- og Flæskehallen

Kødbyen

Omordning af Københavns Torve- og Slagtehallen

Af Stadsarkitekt Poul Holsøe

Den 28. November 1879 aabnedes det nuværende Kvægtorv. Formaalet hermed var gennem en Centralisation af Kødmarkedet og en gennemført Kontrol at skabe bedre Betingelser for Byens Forsyning med Kød og Flæsk, der dengang foregik under meget primitive og uhygiejniske Forhold. Saavel Slagtning som Salg af Kødet fandt Sted paa mange Steder i Byen og foregik i Porte, Gader, Udhuse og lignende i Nærheden af Slagternes Hjem. Nogle faa Aar efter Kvægtorvets Aabning opførtes de første offentlige Slagtehusene. Medens disse var indrettet med Slagteceller, der udlejedes til Byens Slagtere, blev de senere Slagtehallen bygget saaledes, at Slagtningen foregik i eet stort Rum. I 1887 var Slagtehusene, der opførtes efter Professor Hans I. Holms Tegninger, i det væsentlige færdige, og fra Begyndelsen af 1888 henvistes al Slagtning til Byens offentlige Slagtehus.

I de følgende 40 Aar foretoges forskellige Ændringer og Forbedringer ved Slagtehusene; men efter de Krav, der nu stilles til en Storbys Forsyning med Kød, var Forholdene ikke tilfredsstillende. I 1928 overdrog Magistraten derfor til Stadsarkitekten at udarbejde et Forslag til en gennemgribende Omordning af Københavns Torve- og Slagtehallen. Ved Nedlæggelsen af Vestre Gasværk var der skabt Mulighed for Erhvervelse af et Areal tilstrækkelig stort til at samle alle de for Byens Forsyning med Kød nødvendige Funktioner, Kvægtorv, Slagtehus, Salgshaller og Fabrikationsvirksomheder i direkte indbyrdes Forbindelse, saaledes at unødigt Transport kunde undgaas og en rationel Drift gennemføres.

Efter Forslaget, der udarbejdedes i Samraad med Borgmester P. J. Pedersen, indføres de levende Kreaturer gennem Kvægtorvsbanegaarden til Kvægtorvet, hvor de sælges, for derefter at blive slagtede i Slagtehallen, hvorfra de føres over Svalehal og Kølehus til Flæskehallen, hvor Salget af det slagtede foregaar til de omliggende Virksomheder, der er baserede paa Fabrikation af Pølser, Konserver m. m. Tillige er tilsigtet en Forbedring af de hygi-

Handelsgang i Kød- og Flæskehallen

ejniske Forhold, saaledes at Salg og Tilberedning kan foregaa i lyse og luftige Lokaler med Anvendelse af de forhaandenværende moderne Hjælpemidler.

Den 12. Juni 1930 forelagde Borgmester P. J. Pedersen Forslaget i Borgerrepræsentationen, der henviste Forslaget til Overvejelse i et Udvalg paa 11 Medlemmer, nemlig: Folketingsmand O. Andersen (Formand), Fru Karen Braae, Redaktør C. N. Espersen, Murermester Ernst Jensen, Forretningsfører Jens Johansen, Dr. med. A. Meisling, Direktør H. J. Eiø, Skibstømmer A. Fløtkjær, Fru Anna Johansen, Journalist F. K. Madsen, Chauffør Th. Pedersen.

Den 5. Marts 1931 vedtoges Forslaget i Borgerrepræsentationen med de efter Forhandling mellem Magistraten og Udvalget foreslaede Ændringer.

I April samme Aar paabegyndtes Byggearbejdet og gennemførtes i Overensstemmelse med Arbejdsplanen. Den 5. Oktober 1932 indviedes den nye Slagtehal med tilhørende Svalehal og Kølehus. Samtidig toges Maskinhuset i Brug. 2. Januar 1933 indviedes den i de 2 gamle Slagtehaller indrettede Fragtmandshal, og endelig indviedes den nye Flæskehal og Fjerkræhal samt de omliggende Fabrikationsvirksomheder den 15. April 1934.

Hele Kødbyen indtager et Areal af ca. 28 Td. Land, ca. 154,500 m². Til Sammenligning tjener, at Kgs. Nytorv er ca. 6 Td. Land, Raadhuspladsen ca. 4,5 Td. Land.

Den nye *Slagtehal*, der er opført til Erstatning for de ældre utidsvarende Slagtehaller, indeholder 46 Slagtepladser for Storkreaturer med en Kapacitet af ca. 690 Slagtninger pr. Dag, 2 Slagtepladser for Heste samt en Afdeling for Smaakreaturer med en Kapacitet af ca. 1500 Slagtninger pr. Dag. Endvidere findes en særlig Afdeling for Schächtning af saavel store som smaa Kreaturer. Langs Hallens Sider og med direkte Adgang fra denne, saaledes at Transport i fri Luft undgaas, er de forskellige Rum for Tarmrensning, Skoldning af Hoveder, Maveudtømning og lign. anbragt. Desuden findes her Rum for de vagthavende Dyrlæger, Skydere, Schächtere, Stemplere m. m., samt de fornødne Toiletter. Paa 1. Sal, der ved Elevator har Forbindelse med Slagtehallen, findes Lokaler for den videre Behandling af Tarmene samt Omklædningsrum og Spiselokaler for Tarmrensere.

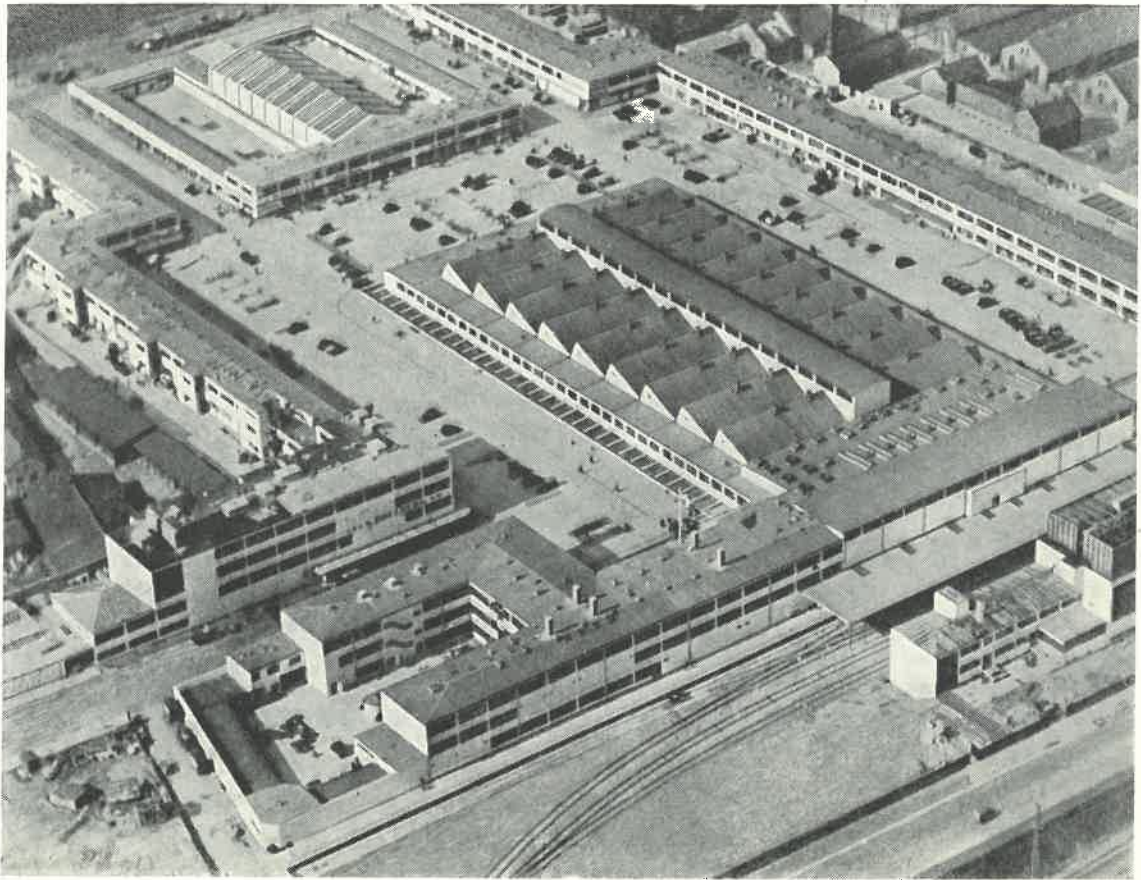
Slagtepladserne er forsynede med Transportskinner og elektriske Ophejsningsspil, ligesom der er anbragt rustfri Kummer med varmt og koldt Vand til Skylning af Hoveder m. v. Endvidere findes Kummer til Sterilisering af Slagternes Knive og Redskaber. Til Smaakreaturerne er indrettet Ventebaase i direkte Forbindelse med Slagtehallen.

Efter Slagtningen føres Kroppene paa Transportskinnerne ad Gange bagved Slagtepladserne ind i Svalehallen, saaledes at de levende Kreaturer ikke føres ind forbi de slagtede.

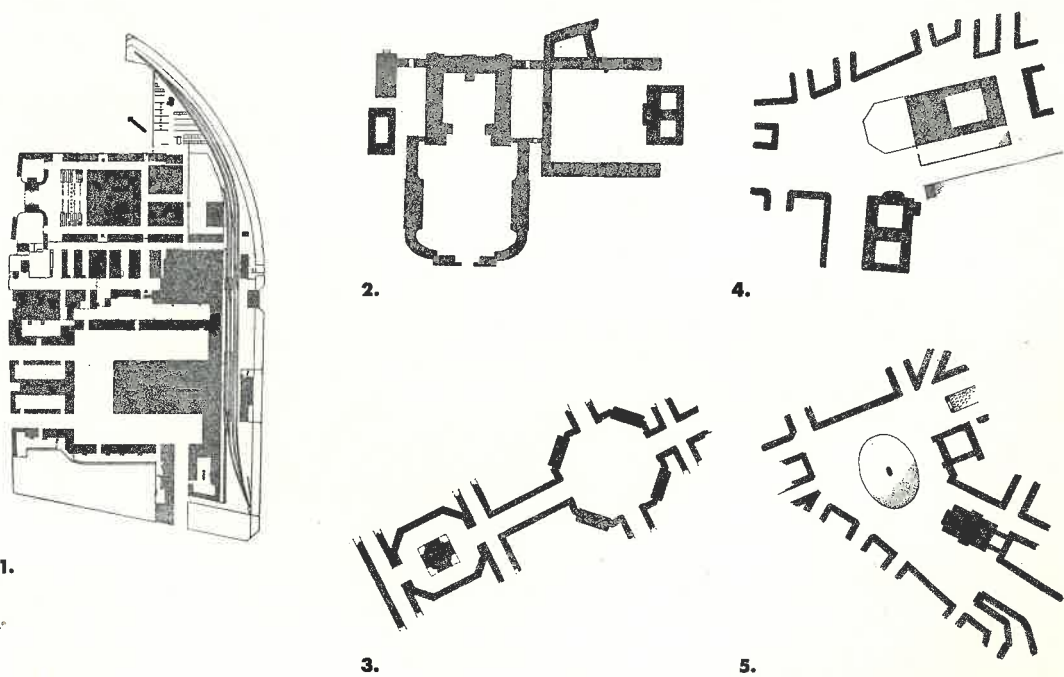
Svalehallen, der har Plads til ca. 980 Kroppe, tjener til Luftafkøling af Kroppene, inden disse anbringes i Forkølerum og Kølerum. Naar Kroppene har hængt saa længe i Svalehallen, at den dyriske Varme er gaaet af dem, ca. 12 Timer, føres de paa Transportskinner ind i Kølehuset. *Forkølerummene* er nedkølet til en Temperatur af ca. + 7° C. I Forkølerum for Storkreaturer, der er

Virksomheder i Kødbyen

Kødbyen. Set fra Syd, Flyverbillede

Sammenligning mellem Arealer. 1. Kødbyen, 2. Christiansborg, 3. Amalienborg, 4. Raadhuspladsen, 5. Kongens Nytorv

Eksempler paa Skiltning

ca. 300 m² stort, er Plads til ca. 300 Kroppe paa ca. 166 lb. m Skinne. Forkølerum for Smaakreaturer, ca. 195 m² stort, rummer ca. 300 Kroppe fordelte paa ca. 94 lb. m Skinne.

I Kølerummet, der er ca. 655 m² stort, findes 83 Køleceller, der udlejes til Byens Slagtermestre. Temperaturen er her ca. + 2° C. Kød med sort Stempel holdes adskilt i særlige Celler. Afhentning fra Kølehuset sker fra Gaarden mellem Kølehus og Bygninger for Fabrikationsvirksomheder, under et 7 Meter bredt Udhængstag. De Kroppe, der er bestemt til Salg i Flæskhallen, føres paa Transportskinner gennem en overdækket Gang til Hallens Stadelpladser. Disse er indrettede efter samme Princip som i den nuværende Flæskahal og har ialt Plads til ca. 7000 Kroppe. (Gl. Flæskahal ca. 4400 Kroppe). Stadelpladserne, der er forsynede med Transportskinner, er adskilte ved 2,5 m brede Gange vinkelret paa Hallens Længderetning. Langs Hallens Ydersider findes 6 m brede Udførselsgange med Vægte placerede ved Udførselsportene, udenfor hvilke er anbragt et gennemløbende 5 m bredt Udhængstag. Hallens Midte optages af en 8 m bred Handlingsgang, der af Hensyn til Ventilation er hævet over Sidetagene og har Vinduer i begge Sider. Mod Flæsketorvet findes Butikker og Banklokale m. m. Hallens fjerde Side optages af en overdækket Jernbanerampe, hvorfra Indførslen foregaar. Ca. 65 pCt. af Flæskhallens Tilførsler sker pr. Jernbane fra Provinsslagterier.

Ved Rampen og med direkte Indgang fra denne, er anbragt 4 Kølerum, 2 for Kød og 2 for Flæsk, rummende henholdsvis ca. 2000 kvarte Oksekroppe og ca. 3170 Svinekroppe fordelt paa ialt 2166 lb. m Skinne. De 4 Kølerum indtager tilsammen et Areal af ca. 1820 m². (Kølerummene er ca. dobbelt saa store som i gl. Flæskahal.)

Paa 1. Sal langs Hallens Sider ligger Kontorer for Kommissionærerne, med Telefonstilling til Stadelpladserne. I Siden nærmest mod Halmtorvet findes Restauration og mod Jernbanen et Marketenderi for de i Købbyen beskæftigede Arbejdere.

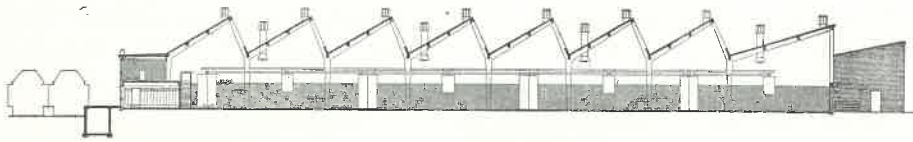
Flæskhallens Areal er ca. 10.000 m² incl. Kølerum. (Gl. Flæskahal ca. 7.000 m².) Til Sammenligning tjener, at Banegaardshallen er ca. 8.000 m², Raadhuset er ca. 9.000 m².

I en Forbindelsesbygning mellem Flæskahal og Slagtehal er anbragt Lokaler for Dyrlæger, Trikinundersøgelse, Laboratorier samt Omklædning og Opholdsrum for de i Flæskhallen beskæftigede Funktionærer og Arbejdere.

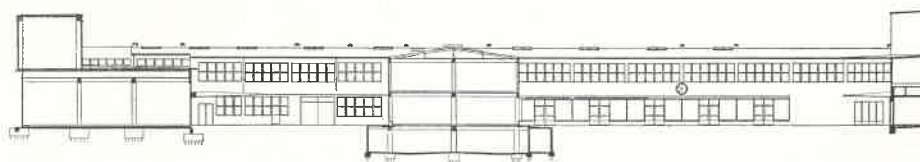
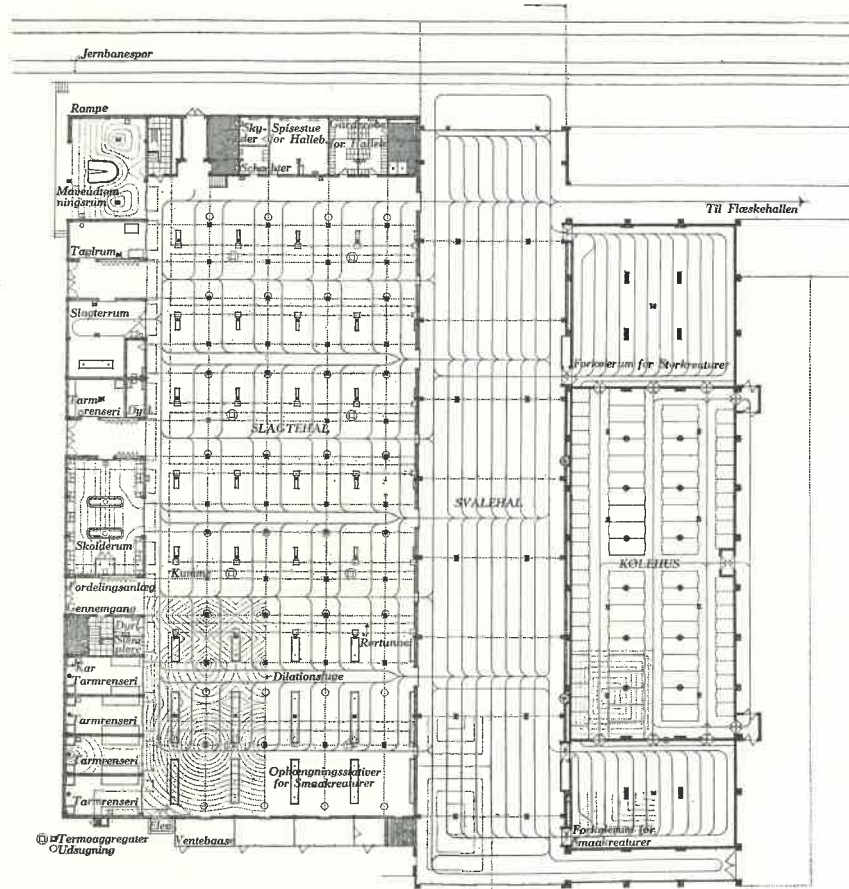
Udenom Flæskhallen er anbragt Parkeringsplads for de handlendes Vogne og Cykler. Torvet har mod Vest og Øst en Bredde af 40 Meter, mod Nord 50 Meter.

Overfor Flæskhallen er opført Bygninger til Udlejning for de Virksomheder, der køber deres Kød i Flæskhallen til Fabrikation af Pølser, Konserves m. m. Transporten fra Salgsplads til Fabrikationssted bliver herved den mindst mulige.

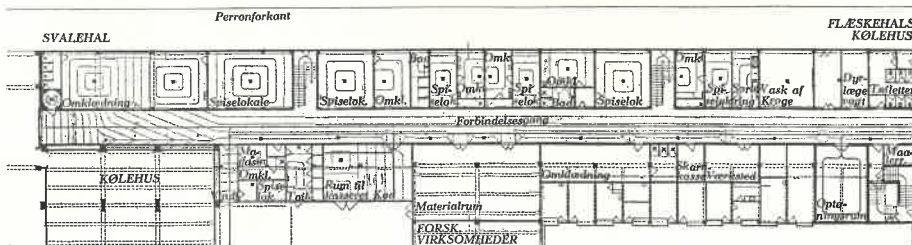
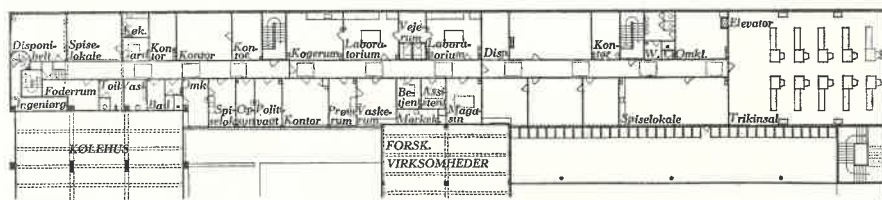
Bygningerne, der er beregnede paa senere at kunne forhøjes med 2 Etager, er indrettede med Kælder, Stue og 1. Sal. 2 af Bygningerne, der er udlejede samlet til større Virksomheder, er opførte med henholdsvis 3 og 4 Etager og Kælder. I Kældrene er indrettet Salterum og Lager. Stueetagen optages af Butikker med Baglokale, og paa 1. Sal findes Fabrikationsrum og Kontorer.

Kødbyen. Slagtehal, Svalehal og Slagtehallens Kølehus
Snit, Plan 1:800

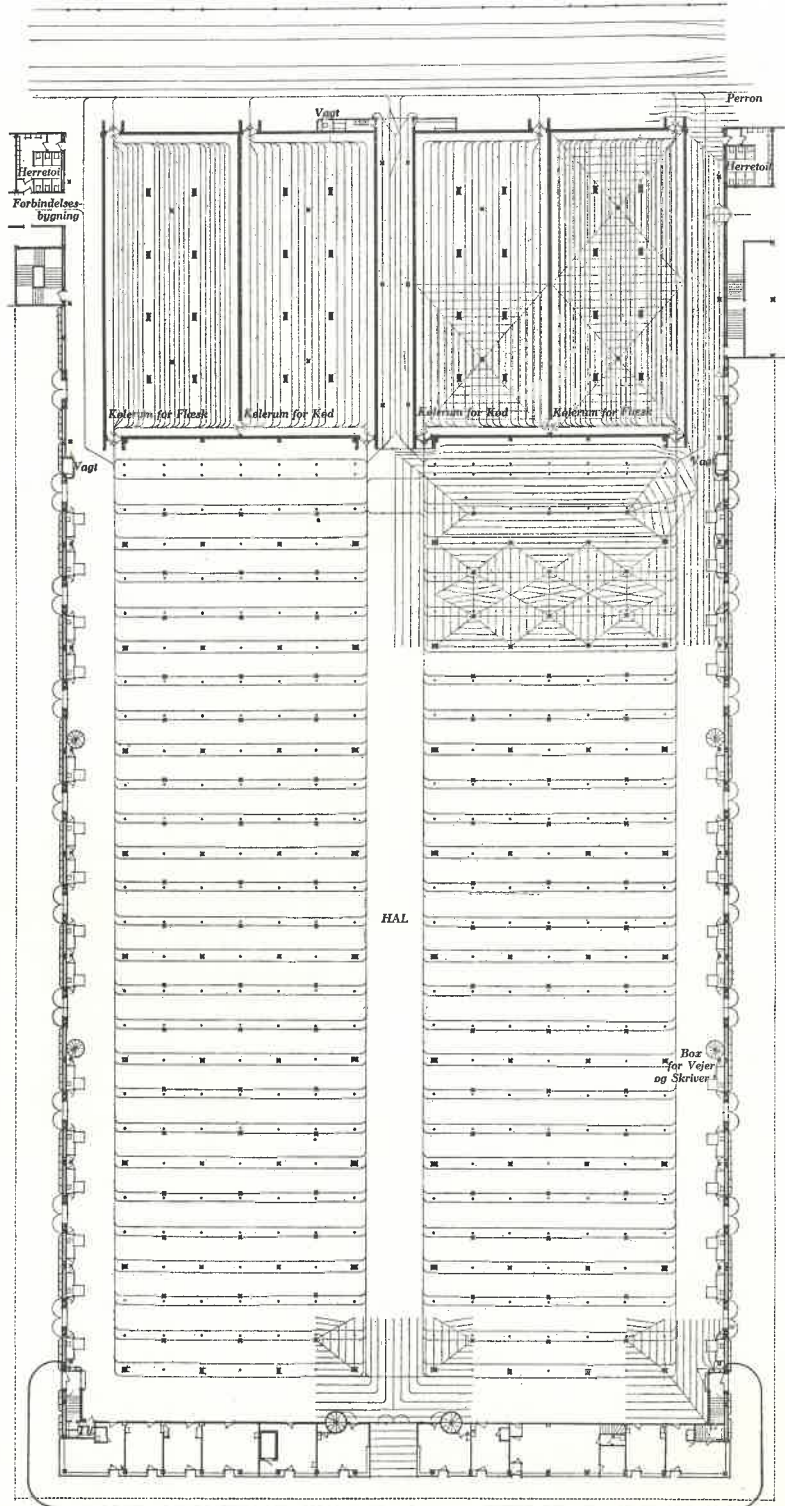
Forbindelsesbygning mellem Slagtehal og Kød- og Flæskehal. Snit, Planer 1:800

Kødbyen. Kød- og Flæskehal
Snit 1:800

Plan 1:800

Mod Gaardene er anbragt Elevatorer fra Kælder til Etagerne. De forskellige Virksomheder forsynes med Kulde fra Kødbyens Anlæg. De Virksomheder, hvis Fabrikation er ildelugtende, Talgsmelterier og lign., er anbragte langs Ingerslevsgade.

En Del af Bygningerne nærmest mod Halmtorvet er opført som interimistiske i 1 Etage, indeholdende Butikker og Baglokaler samt Restauration og Marketenderi for Fragtmandshallen.

Ialt er opført Bygninger for forskellige Virksomheder med et samlet Etageareal af ca. 45.000 m².

I Karréen mellem Halmtorvet og Flæsketorvet er den nye *Fjerkræhal* opført med Adgang fra begge Torve. Tilkørslen sker fra Gaardene mod Vest og Øst. Hallen, der er ca. 1365 m², har 615 m² Stådeplads beliggende ved 4 m brede Gange. Mod Halmtorvet findes en Afdeling for levende Fjerkræ samt de fornødne Kølerum m. m.

Arealet mellem Halmtorvet og Ingerslevsgade er udlejet til et privat Konsortium til Opførelse af et Garageanlæg for de til Virksomhederne hørende Biler.

Tilførslerne til Kødbyen sker dels fra Vogn og dels fra Jernbane. Gennemsnitlig tilføres aarlig omkring 100.000 levende Kreaturer til Kvægtorvet og ca. 700.000 Kroppe til Flæskhallen. Heraf kommer ca. 65 pCt. ad Jernbane. Til dette Øjemed er indrettet en særlig *Banegaard*, der er forsynet med 4 Spor, ialt ca. 2300 lb. m. Sporene har gennem en Tunnel under Ingerslevsgade Forbindelse med Banenettet. Ved Flæskhallen og Slagtehallen er opført Per-rontage, hvorunder Aflæsningen kan foregaa. Af Hensyn til Kødet foregaa Rangeringen med Diesellokomotiver.

Mellem Banegaardsarealet og Ingerslevsgade er Kødbyens *Maskinhus* opført. Dampen leveres fra H. C. Ørstedværket gennem Ledninger, der er ført over Godsbanearialet paa den til det gamle Vestre Gasværk anlagte Kulbro.

Fra Maskinhuset føres Ledninger for Damp, varmt Vand og Kulde i underjordiske Tunneler til de forskellige Bygninger. For at lette Tilsynet er Rørene malet i forskellige Farver, der betegner deres Anvendelse, f. Eks. er samtlige Koldtvalsledninger blaa.

Foruden de omtalte til Kødbyen hørende Bygninger er der i 2 ledigblevne Slagtehallen ved Halmtorvet indrettet en *Fragtmandshal*, som Erstatning for de nedlagte Holdepladser i den gamle By. Hovedtilførslen til Fragtmandshallen foregaa om Eftermiddagen, medens Kødbyens Hovedtilførsel falder i Formiddagstimerne.

Samtlige Nybygninger er opførte af Jernbeton. Til Talgsmelteriet og Maskinhusets Værkstedsløj, der er opførte inden Krisen i 1932, er anvendt Jernskeletkonstruktion af sammennittede Profiljern. Efter Krisen medførte Kravet om størst mulig Anvendelse af danske Materialer, at de øvrige Bygninger opførtes i ren Jernbetonkonstruktion.

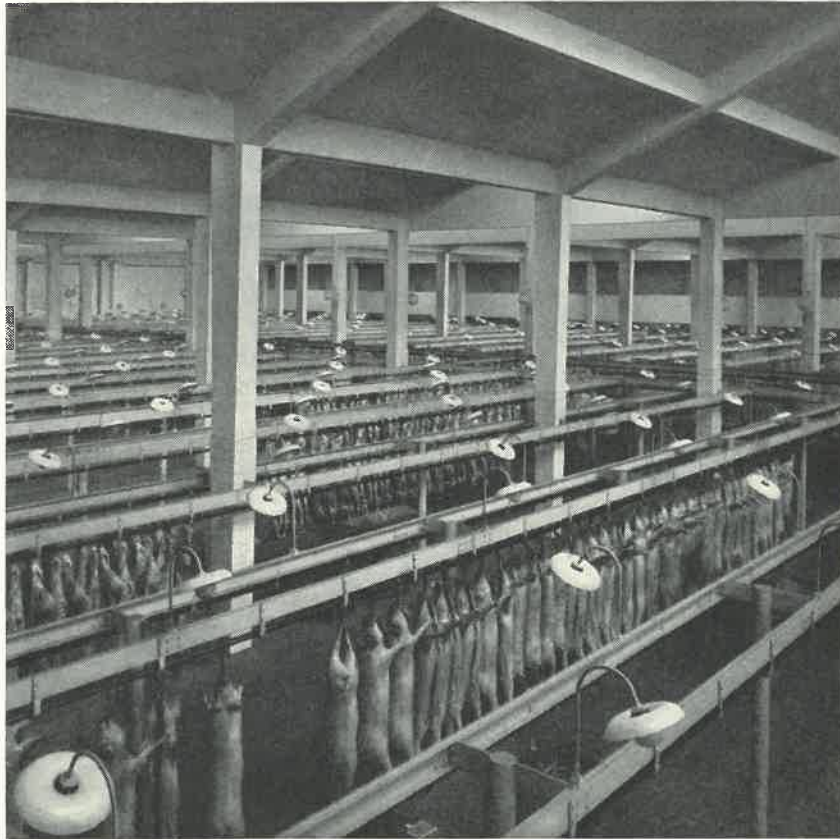
Slagtehallen, Svalehallen og Flæskhallen er udformede som Shedtagsbygninger med Lys fra Nord. Tagene paa Slagte- og Svalehallen er isolerede med Cellebeton saaledes, at Temperaturen i Hallerne naturligt kan holdes saa lav, som det er muligt uden kunstig Afkøling. Flæskhallen er forsynet med en gennemløbende Tagrytter over Midtergangen til Bortfjernelse af den Em, der samler sig under Shedtagene. I Slagtehallen er anbragt Ventila-

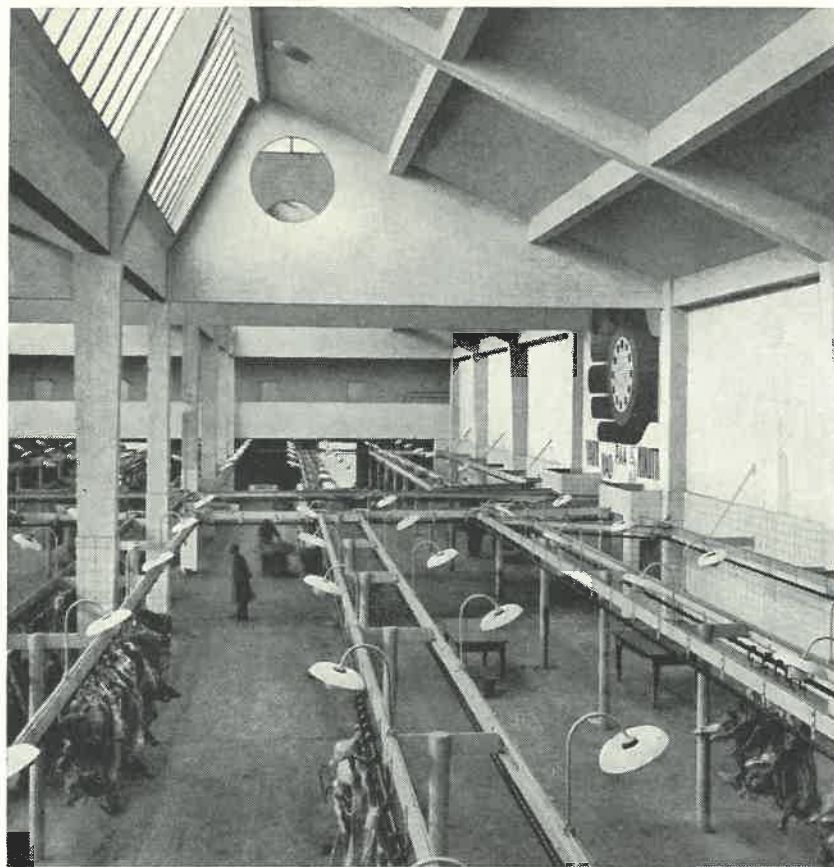
Butikker i Kødbyen

Kødbyen. Slagtehallen

Kødbyen
Kød- og Flæskehallen

Kød- og Flæskehallen, sydligste Fag

tionsaggregater til Fjernelse af Dampen fra de slagtede Kreaturer. Da der i Hallerne skal ophænges Kroppe paa bærende Jernkonstruktioner, har store fritbærende Konstruktioner ikke været paa krævede. En rimelig Dimensionering af Ophængningskonstruktionerne har bestemt Søjleafstanden. En Undtagelse herfra danner Svalehallen, der er udført uden Søjler, idet Bredden, der her var bestemt af den eksisterende Gade, ikke tillod nogen Forringelse af Kapaciteten.

Flæskehallens Opbygning er bestemt af Hallens Anvendelse, idet hele Arealet i Gadeniveau af Hensyn til en bekvem Ind- og Udførsel optages af Handelsplads med Ind- og Udførsels gange, medens Kommissionærkontorerne er anbragte paa 1. Sal langs Hallens Side med Udsigt over denne og med Vinduer mod Torvet. Herover kommer Tagkonstruktionen, Shedtagene og Midterbygningen, hvis Højder er bestemt af Tagenes Hældning og Søjleafstanden. Langs Hallens Sider mod Torvet er i Højde med Gulv i Kontorer anbragt et 5 m bredt, gennemløbende Udhængstag, støbt som en 10 cm tyk Jernbetonplade med Ribber for hvert Fag.

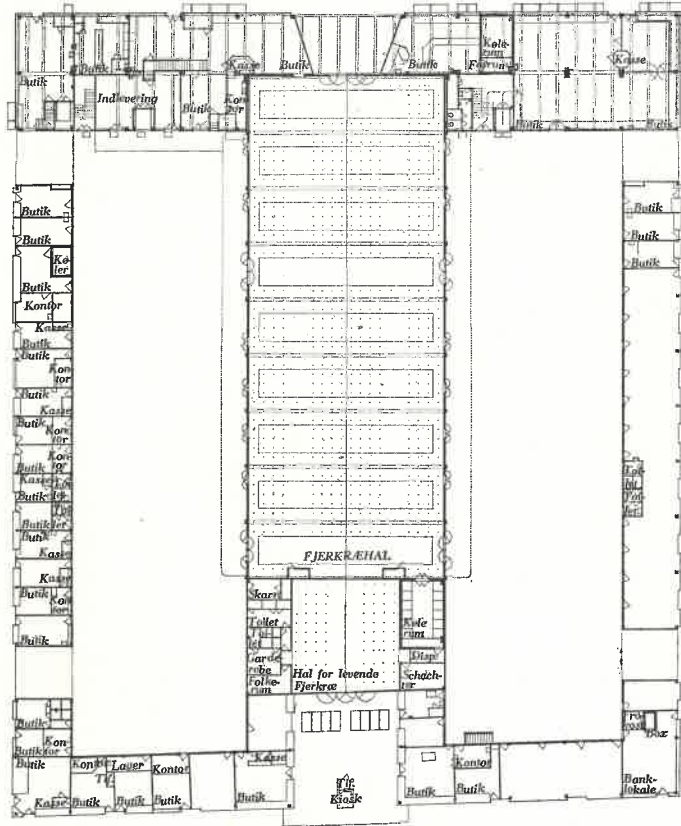
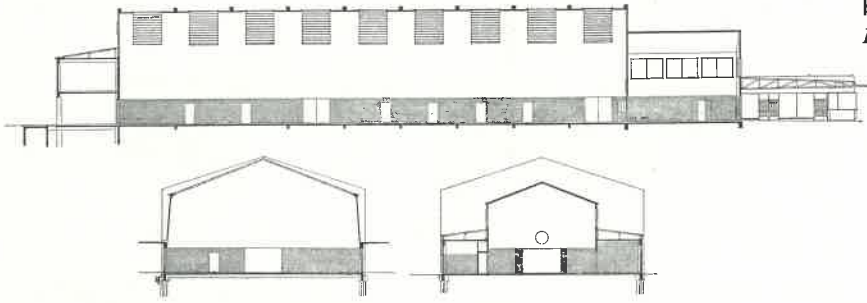
Slagtehallens Kølehus, der er bestemt til at kunne udvides ved Paabygning af 2 Etager, er udformet som en Søjlebygning, hvis underste Etage optages af Kølerum, medens den øverste Etage indeholder Luftkølerum, hvorfra Kulden føres gennem Kanaler til Kølerummene. Det 7 m brede Udhængstag, der ikke har kunnet faa Forbindelse med et bagved liggende Bjælkelag, er udført som en 10 cm Jernbetonplade med Ribber, der ved rustfri Jernstroppe er ophængte i Ydermurens Søjler. Af Hensyn til Sikkerheden er alle Stroppe dobbelte.

Udfyldningsmure mellem Søjlerne er udførte af 10 cm Jernbetonplade. Indvendig er Kølerum isolerede med 14 cm Korkplader. Væggene i Slagtehal, Svalehal, Flæskehal og Kølehus er beklædte med hvide, sintrede, frostsikre Fliser.

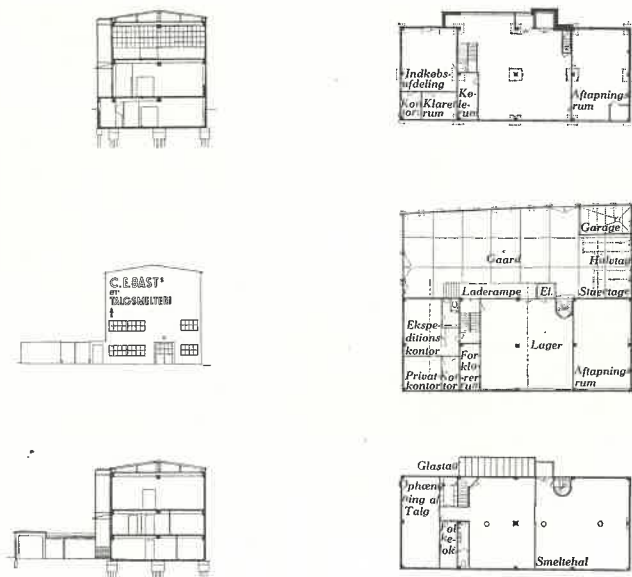

Fjerkræhallens Indgang fra Flæsketorvet

Kødbyen
Fjerkræhal. Snit, Plan 1:800

Eksempel paa Virksomhed (Talgsmelteri)
Gavl, Snit, Planer 1:400

Gulvene er udførte af Beton med Anvendelse af specielle haarde Stenmaterialer. I Kølerum er Gulvet lagt af Hasleklinker. Døre og Vinduer er udførte af Staal. Samtlige Tage er beklædte med 2 Lag Tagpap.

Ved Udformningen af de til Udlejning bestemte Bygninger er taget Hensyn til, at Lejerne kan skifte, og at Indretningen i saa Fald maa kunne ændres efter nye Lejeres Ønske, uden at Arbejdet griber forstyrrende ind i de over- eller underliggende Virksomheder, ligesom det eventuelt kan blive nødvendigt at indrette Kølerum, hvor der før har været Fabrikationsrum eller omvendt. For at opnaa saa stor Elasticitet med Hensyn til Indretningen som muligt, er Bygningerne opførte som Skeletbygninger, saaledes at kun de bærende Søjler og Dragere er faste, medens den øvrige Del kan ændres efter Behov. Da de forskellige Virksomheders Størrelse ligesom Ruminddelingen inden for disse er meget varierende, er hele Façaden forsynet med Vinduer, indbyrdes forbundne med U-Jern, saaledes at der kan anbringes Skillerum med 1 m Afstand, uden at Vinduerne ændres. Herved opnaas gode Lysforhold selv i dybe Rum, hvilket er af stor hygiejnisk Betydning. Hvor det er nødvendigt, f. Eks. ved Kølerum, tilmures Vinduesaabningen.

Tagene er udførte som Trækonstruktion, der let kan fjernes ved senere Paabygning.

Samtlige Bygninger er funderede paa Jernbetonpæle.

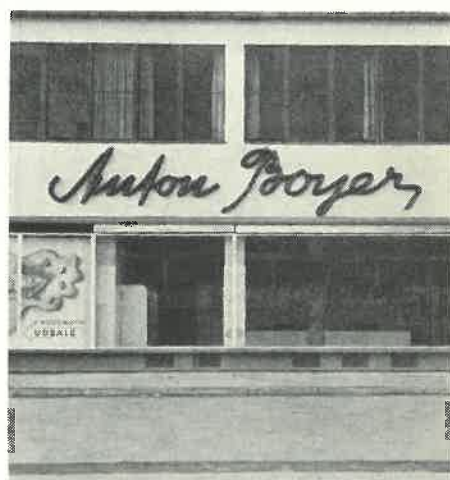
Forslaget er udarbejdet med Bistand af afdøde Veterinærinspektør Harald Mørkeberg og efter Forhandling med Torvedirektøren, Inspektøren ved Torve- og Slagtehallerne samt Kvægtorvets Overdyrlæge og endvidere med de samvirkende danske Andelsslagterier, Organisationerne for de Erhvervsdrivende samt for Slagtersvende, Funktionærer og Arbejdere.

Arkitekt Tage Rue har bistaaet Stadsarkitekten som nærmeste Medarbejder ved Projekteringen og under hele Byggeperioden. Arkitekt Curt Bie har medvirket ved Projekteringen bl. a. af Fjerkræhallen og Forretningsbygningerne.

Konduktørtilsynet er udført af Arkitekt R. C. C. Hedegaard med fornøden Medhjælp.

Ingeniørarbejderne er udført under Ledelse af Overingeniør Carl Bruun og Afdelingsingeniør Johannes Børge.

Under Arbejdets Gang har desuden følgende Arkitekter og Ingeniører medvirket: *Arkitekterne* H. Arentoft, J. Andersen, Johs. Carlsen, Agner Christoffersen, Viggo Egelund, Erik Findsen, Th. Fog, C. T. Friis, Henri Garrigues, Hans Chr. Hansen, Erik Harpøth, Knud Holmgaard, Sofus Hvilsom, Ejnar Jensen, K. B. Jensen, V. K. Jensen, V. Rørdam Jensen, Ejner Johnsen, Viggo S. Jørgensen, K. Klitgaard Andersen, Henry Kryger, A. Kjærgaard, Flemming Lassen, Poul Lund, Paul Momme, Svend Nielsen, V. Olafsen, Julius Oppenheim, Louis Ottesen, Max Siegumfeldt, Otto Skousen, Povl Sørensen, Weidemann-Petersen, Gunnar Wiene. *Ingeniørerne* C. Aastrup, K. Baggesen, A. Bagh, P. Behrend, S. E. Biering-Sørensen, C. Bille, K. Buhl, V. Dalgaard, K. Fabricius-Lauritzen, C. Glud, V. Hansen, E. Ishøy, M. Jensen, S. Jochimsen, S. Johansen, A. Krog, J. Nissen, O. Petersen, A. Rasmussen, A. Rechendorff, S. Rungby, P. Siegumfeldt, W. Simonsen, E. Straupe, R. Tambour, K. Wæver.

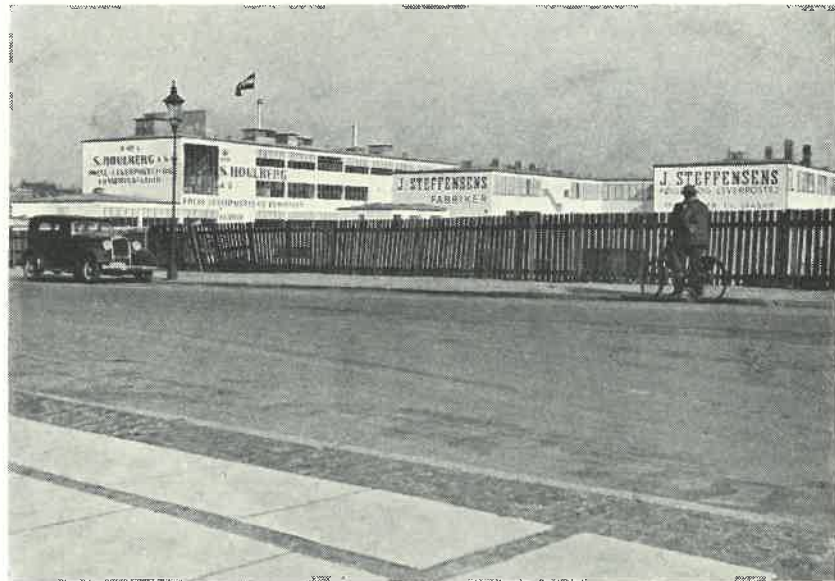

Eksempler paa Skiltning

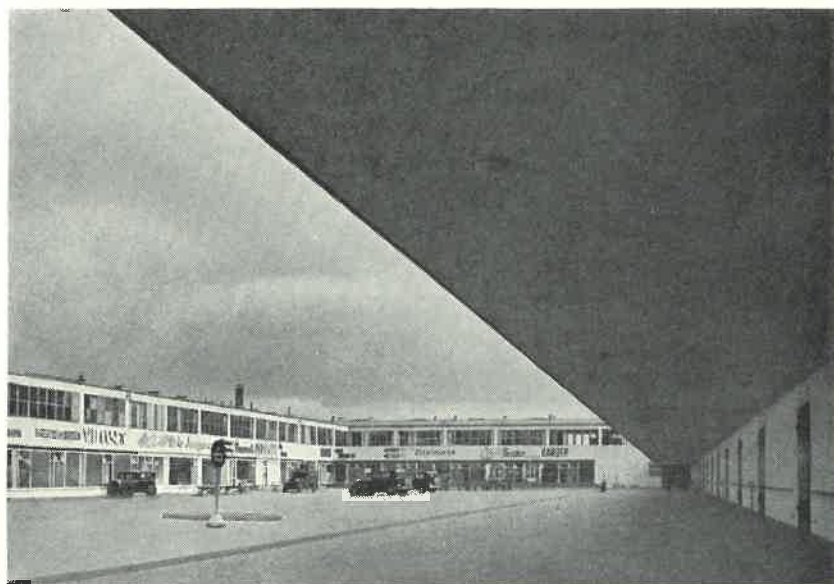
Kødbyen
Indgang til Fjerkrøhal

Kødbyen, set fra Halmtorvs-gade

Flæsketorvets nordlige Del

Kødbyen
Indgang til Kød- og Flæskehal

Flæsketorvets sydlige Del

Kødbyen
Indgang fra Halmtorvet

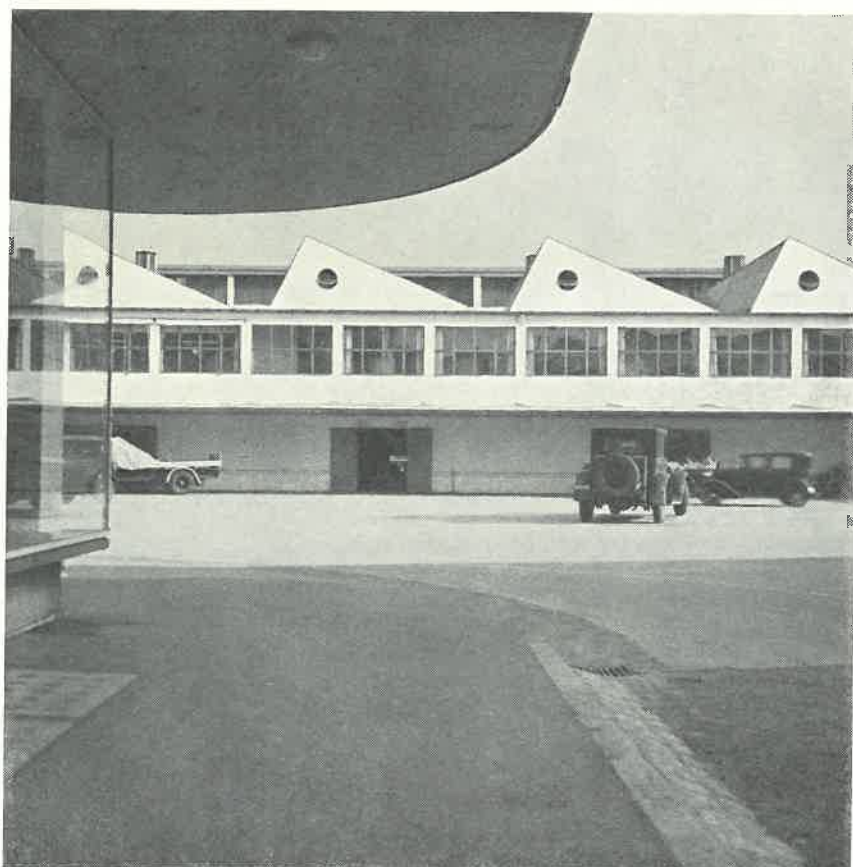

Gaarde for Virksomheder

Kødbyen
Hjørnet af Flæsketorvet og Kødboderne

Flæskehallen, set fra Kødboderne

Kødbyen

Butikker ved Flasketorvet

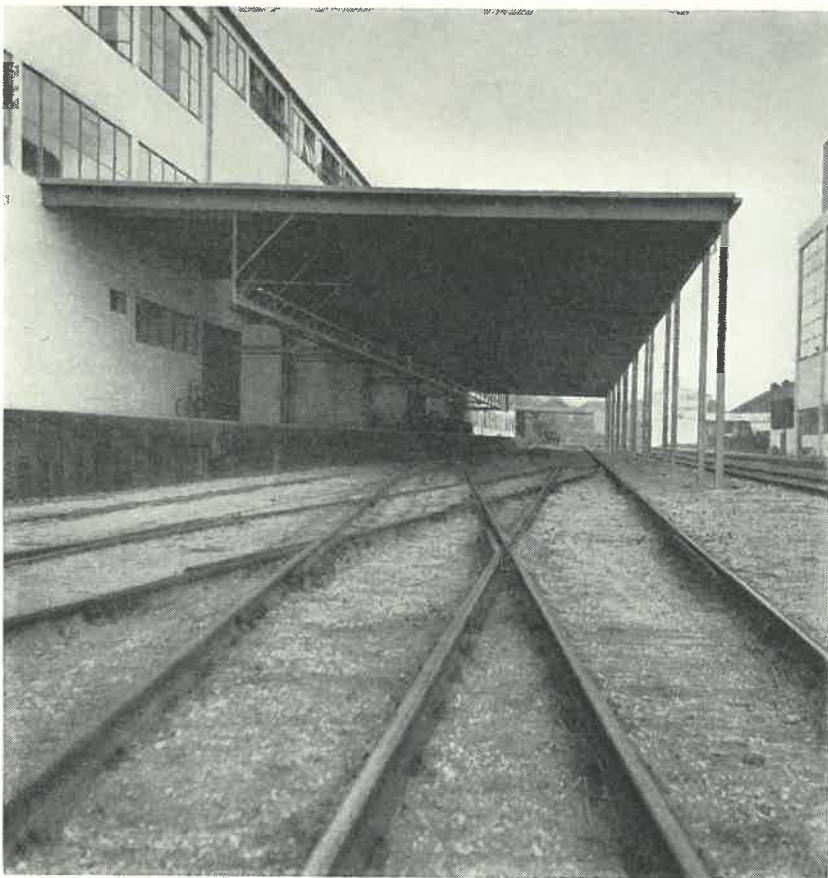

Butikker ved Flasketorvet

Kødbyen
Høkerboderne

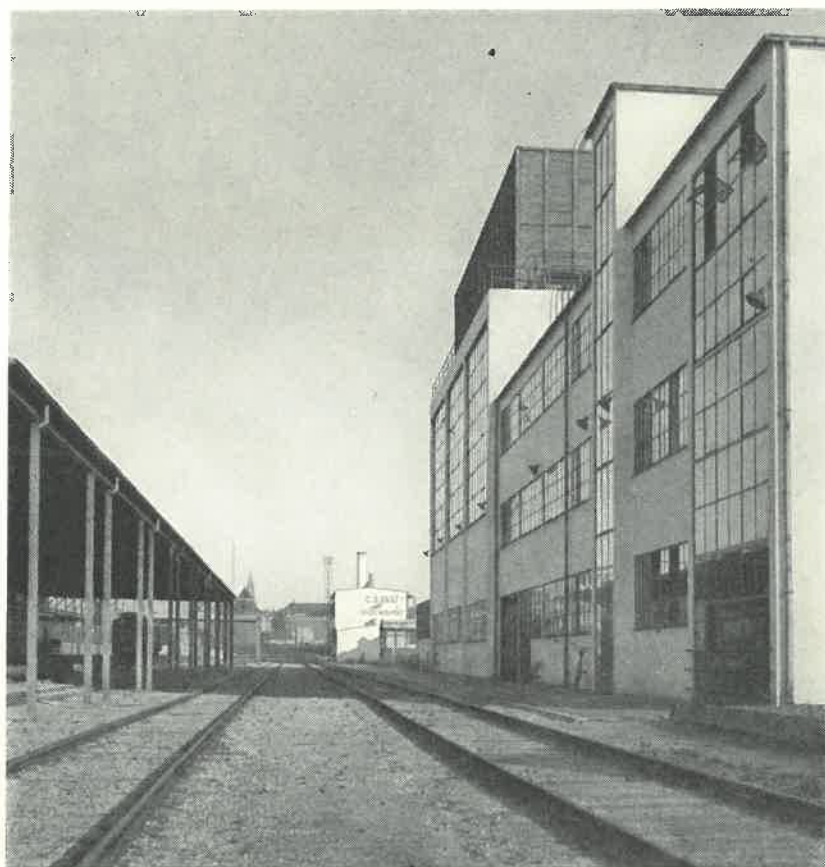
Banegaard

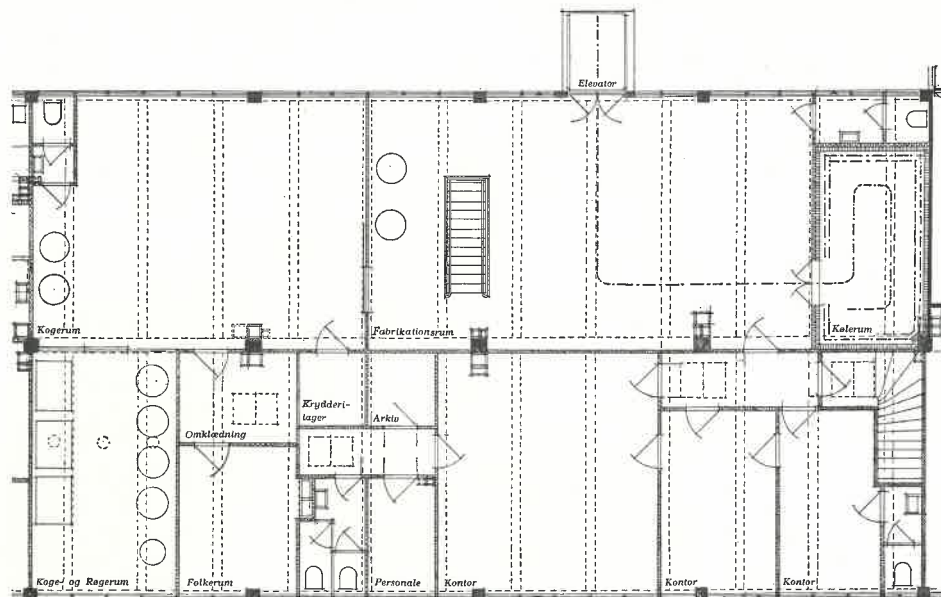
Kødbyen

Flæsketorvet udfor Høkerboderne

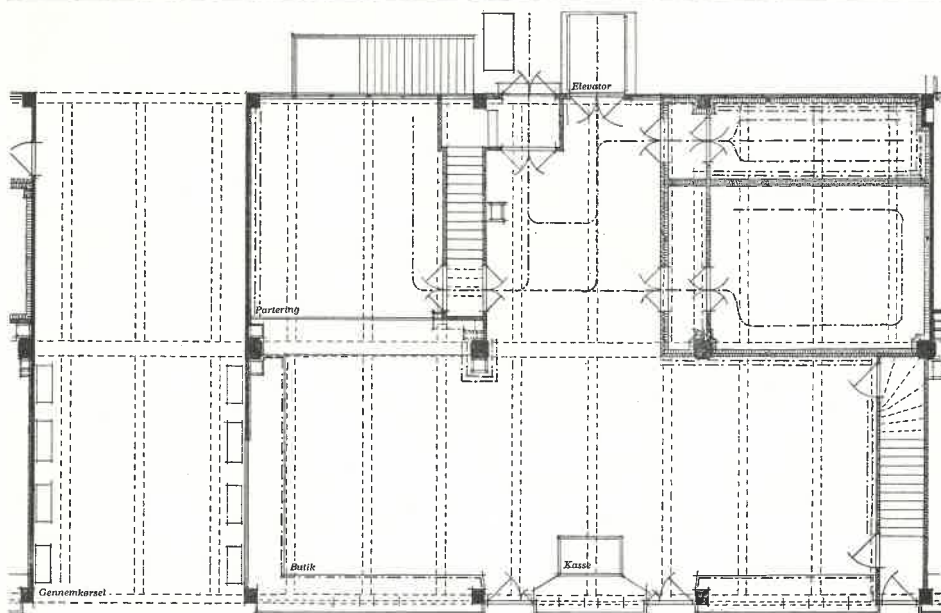

Banegaard med Maskinhus

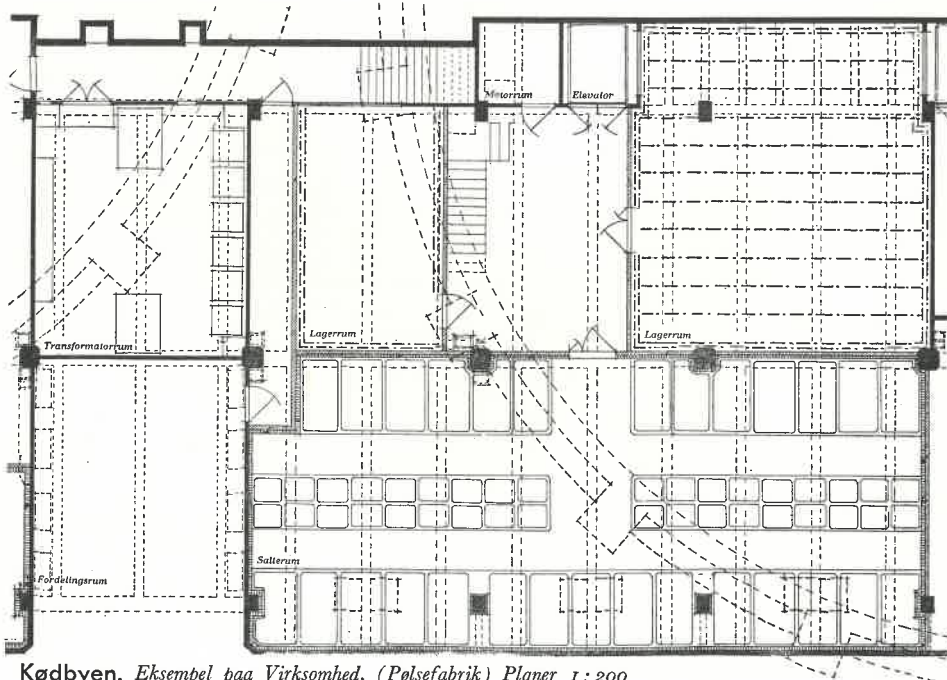

Plan af 1. Sal

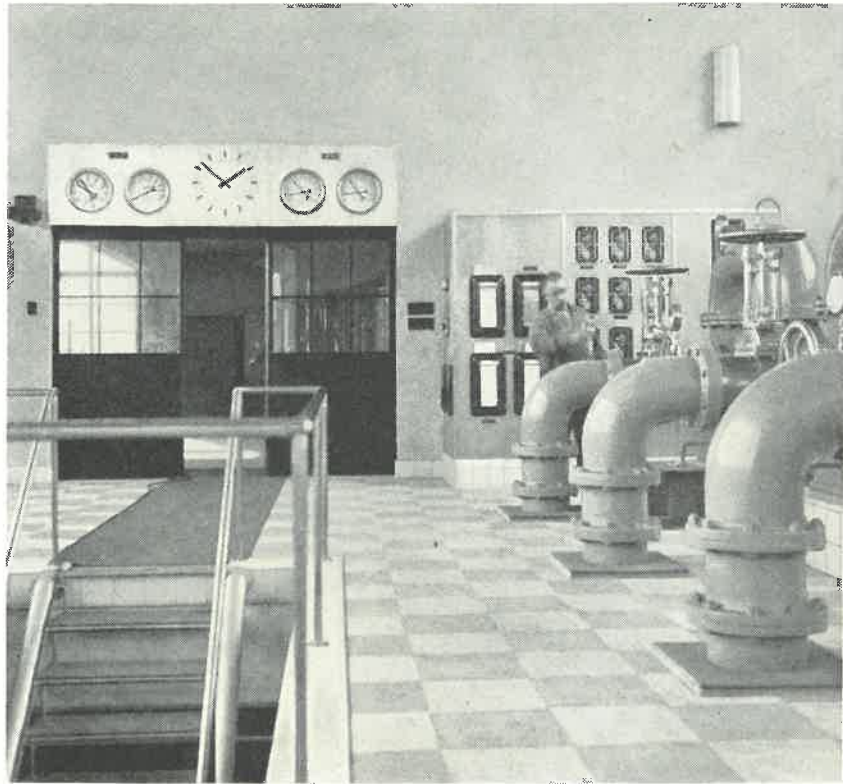

Plan af Stue

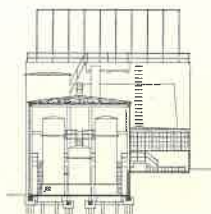
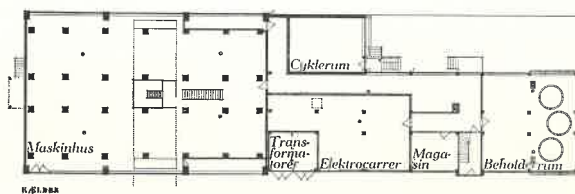
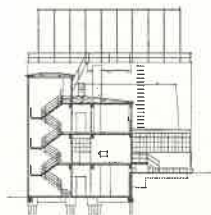
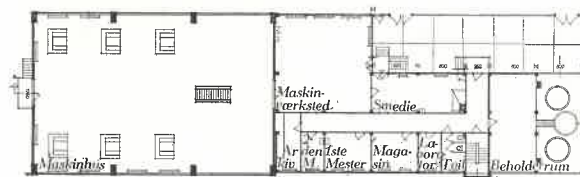
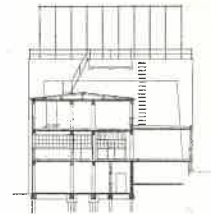
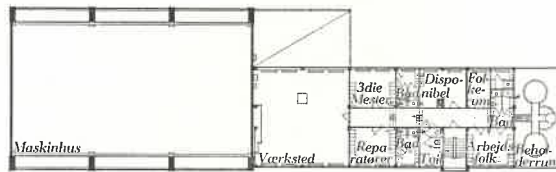

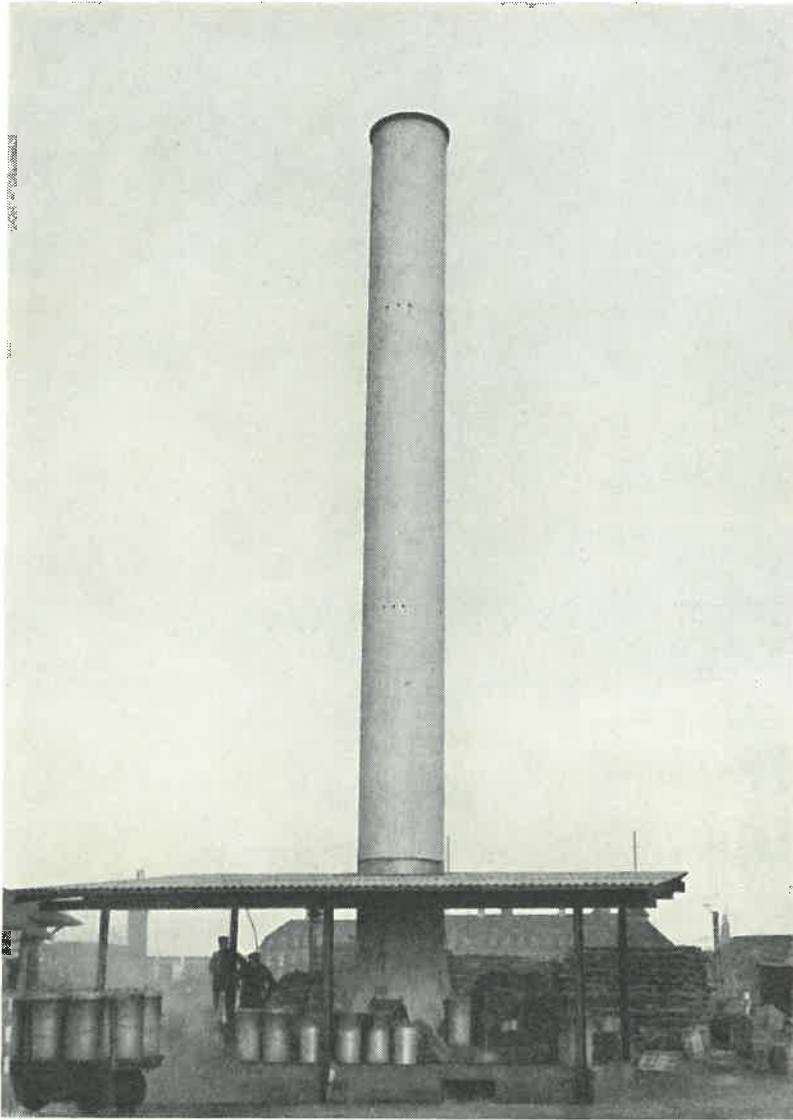
Plan af Kælder

Kødbyen
Maskinhal

Maskinhus. Planer, Snit 1:800

Kødbyen
Forbrændingsanlæg

Ingeniørarbejder

Af Overingeniør Carl Bruun

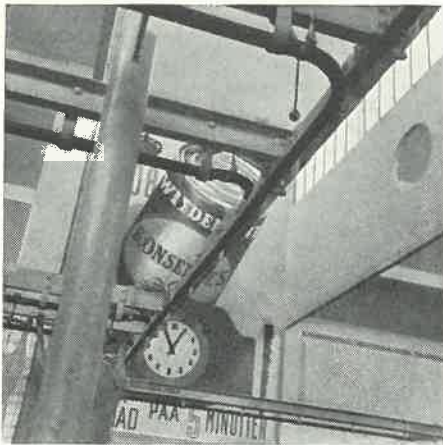
Et Komplex af Bygninger som Kødbyen vil naturligvis i sig selv frembyde et Utal af Ingeniøropgaver, men disse er yderligere blevet forøgede og vanskeliggjorte ved Kødbyens særlige Art, dens Beliggenhed og dens knappe Opførelsesfrister.

Bygningernes særlige Art og Anvendelse har saaledes medført de specielle Slagteriinstallationer — Slagtespil, Transportspor o.s.v. — og de meget omfattende Damp- og Køleanlæg, ligesom alle de almindelige Bygningsinstallationer ofte krævede speciel Udformning. Som to vidtforskellige Eksempler kan blot nævnes, at alle Spildevandsinstallationer hos Lejere maatte opdeles i to Systemer, for at det fedtholdige Gulvafløbsvand kunde føres særskilt til Fedtsamlere, og at Belysningsproblemet i Slagtehal og Flækkehal var særlig vanskeligt, fordi al Skyggedannelse paa Arbejdspladser og Salgspladser fra de store Systemer af Ophængnings- og Transportspor i relativt ringe Højde maatte undgaaes.

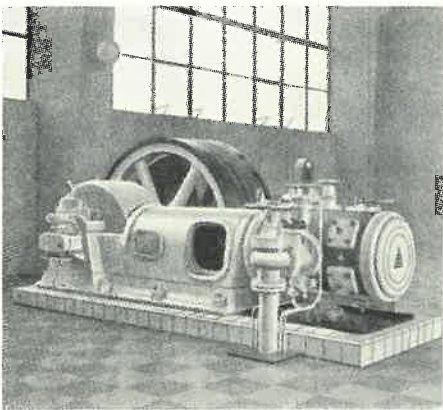
24

Kældergang i Maskinhus

Sporsystem i Kød- og Flæskahal

Ammoniakkompressor i Maskinhal

Bygningernes Beliggenhed paa et Terræn af gammel Strand- og Engbund med meget varierende Opfyldninger, gennemkrydset af Fundamenter fra de gamle Gasværksbygninger og mættet med Affaldsprodukter fra 75 Aars Gasproduktion, vanskeliggjorde i høj Grad alle Jord- og Betonarbejder lige fra Funderingen og Tætning af Tunneler og Kældere mod Vand til den endelige Belægning af Gader og Pladser.

De knappe Tidsfrister bevirkede endelig, at alle Installationer i de til Udlejning bestemte Bygninger maatte projekteres og paabegyndes længe før alle Lejemaal var afsluttede. Der krævedes herved den højeste Grad af Forudseenhed, for at Lejernes ofte meget detaljerede Ønsker bagefter kunde imødekommes, og det kunde ikke undgaas, at udførte Arbejder ofte maatte ændres eller kompletteres, naar udlejede Rum fik en anden Anvendelse end formodet.

De anførte Omstændigheder har tilsammen givet Ingeniørarbejderne et Omfang, som kun tildels fremtræder for det almindelige Publikum. Vel lader Transportspor, Maskinhus eller Rørtunnel sig direkte bedømme, men mangfoldige andre lige saa vanskelige Problemer er nu efter Fuldførelsen skjult for den almindelige Iagttagere.

Stort set kan Ingeniørarbejderne deles i 3 Afsnit, nemlig:

- 1) Alle Jord- og Betonarbejder (Udgravning og Fundering, Beregning og Udførelse af de statiske Konstruktioner, Vej- og Gaardbelægninger m. m.),
- 2) Alle almindelige Bygningsinstallationer (Elektricitet, Gas, koldt og varmt Vand, Varme og Ventilation, Sanitet og Spildevand),
- 3) Specialinstallationer for Slagteri- og Fabrikationsbrug.

Der skal iøvrigt her kun anføres nogle Hovedlinjer i det færdige Anlæg.

Storkreaturerne ophænges under Slagtningen i indstillelige Slagtebomme, som hæves eller sænkes af elektriske Spil ved et enkelt Træk i et nedhængende Haandtag. Efter Slagtningen omlades Kroppene, ligeledes ved et enkelt Haandgreb, til Løbekatte og føres straks videre ad Slagtehallens Sporsystem (Højbane i 4,1 m Højde over Gulv) til Svalehallen. Efter Afkøling her kan Kroppene stadig paa Højbane føres videre til Banerampe for Omladning i Jernbanevogne (Eksport), til Kølehusgaard for Omladning i Bil eller Hestevogn, eller til Kølehusets Forkølerum (Temperatur + 7°). Endelig kan Kroppene fra Svalehallen, hvis de ønskes ført til Salg i Flæskhallen, omlades til en Lavbane (2,1 m Højde over Gulv), som gennem Forbindelsesbygningen staar i Forbindelse med Flæskhallens Sporsystem. Dette er ligeledes i Forbindelse med Spor i Flæskhallens Kølerum og med et Rampespor, hvor al Afladning af indkommende Jernbanevogne fra Provinsslagterierne foregaar. Fra Kølehusets Forkølerum er der endelig Omladning til en Lavbane, som gaar gennem Lagerkølerummet (Temperatur + 2°) og videre til Kølehusgaarden og til Forbindelsesbygningens Spor. Der er altsaa direkte Sporforbindelse fra enhver Slagteplads og fra Ankomstrampen til ethvert Opbevaringssted (Kølerum) eller Afhentningssted (Afgangsrampe, Kølehusgaard, Flæskchal). Af Enkeltheder i Sporsystemet har to pa-

tenterede Nykonstruktioner (Sporskifter og Rullekroge) vakt megen Opmærksomhed mellem Fagfolk.

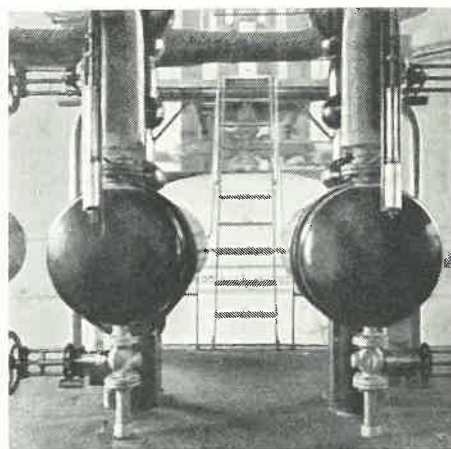
Der findes ialt 8 offentlige Kølerum, nemlig 2 Forkølerum og 1 Lagerkølerum i Slagtehallens Kølehus, 4 Lagerkølerum i Flæskhallen og 1 Lagerkølerum i Fjerkræhallen. Al Afkøling sker ved cirkulerende kold Luft, som igen er nedkølet ved Hjælp af flydende Ammoniak i særlige Luftkølere, anbragt i Etagen over Kølerummene. Luftfordelingskanalerne ligger i den dobbelte Etageadskillelse. Temperatur og Fugtighed i Kølerummet kontrolleres i Maskinhuset paa registrerende Instrumenter, og al Regulering sker fra Maskinhuset eller Luftkølerummene. Foruden disse offentlige Kølerum findes hos Lejerne et stort Antal mindre, private Kølerum, som arbejder efter samme Luftkølingsprincip, men er udstyret med fuld automatisk Regulering.

Fordelingen af Ammoniak til Køleanlæg, af Damp til Skoldning og Kogning, af Opvarmningsvand til Radiatorerne og af koldt og varmt Vand til Aftapning sker gennem et meget kompliceret Rørsystem i en passabel Tunnel, som udgaar fra Maskinhuset mod Ingerslevsgade og fører hele Flæsketorvet rundt samt afsætter Sidegrene under Flæskahal og Slagtehal og til andre vigtigere Bygninger. I Tunnelen er ogsaa en stor Del af Stærkstrømskablerne og Telefonledninger anbragt, og kun Gasledninger er af Hensyn til Eksplosionsfaren holdt helt udenfor. Endelig rummer Tunnelen alle Maalere for Kulde, Varme, Damp, koldt og varmt Vand, som sælges til Lejerne af Torvevæsenet, hvorimod Elektricitet og Gas sælges direkte af Belysningsvæsenet.

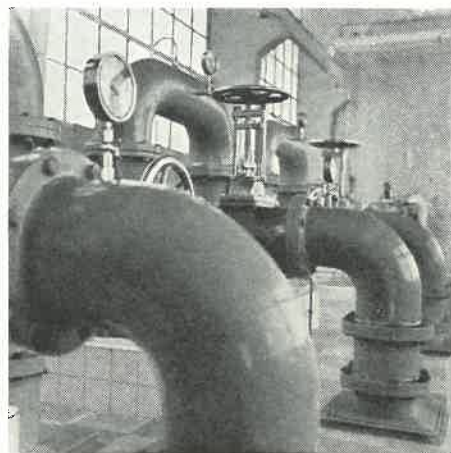
Kødbyens egentlige Energikilde er H. C. Ørstedværket, som leverer hele Forbruget baade af Elektricitet og Damp. Elektricitet til Kødbyens eget Forbrug leveres til Maskinhuset gennem 2 Kabler som 6000 Volts Vekselsstrøm, som dels bruges direkte til Drift af 4 Stk. Højspændingsmotorer à 260 HK, som trækker Køleanlæggets Ammoniakkompressorer, dels transformeres ned til 127 Volt og fordeles gennem Kablerne i Tunnelen til Lys og Kraft i Bygningerne. Damp leveres til Maskinhuset med et Tryk af 10—15 Atm. gennem 3 underjordiske Rørledninger og passerer forskellige Reduktionsventiler m. m., hvorefter den dels ledes direkte til Rørnettet i Tunnelen og dels benyttes i Maskinhuset til Tilberedning af Opvarmningsvand og varmt Brugsvand, som derefter cirkulerer gennem Tunnelens Rørnet ved Hjælp af Pumper. — Et meget omfattende System af Maaleinstrumenter sætter Maskinmesteren i Stand til fra Maskinhuset at kontrollere alle vigtigere Ting i Driften.

Et andet meget vigtigt Led i den samlede Plan var Belægningen af det store Flæsketorv med tilstødende Gader, som blev udført med armeret Beton.

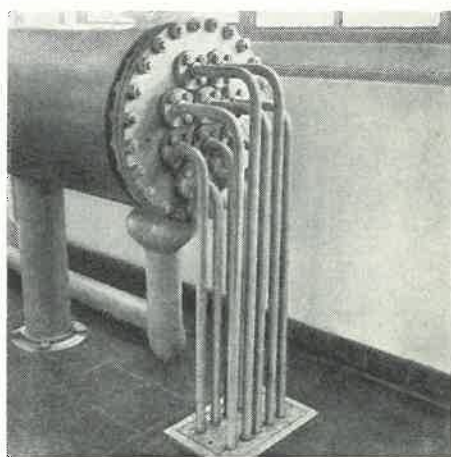
Ogsaa Fjernelse af det mangeartede Affald fra Virksomheder af den Art, der her findes, har frembudt særlige Opgaver. Det meget fedtholdige Spildevand er allerede nævnt. Maveindholdet af de slagtede Dyr og andet halvflydende Affald føres til et særligt Maveudtømningsrum, hvorfra det udskylles i Kloaksystemet, og al Dagrenovation, hvori der ogsaa findes store Mængder smaat Kødaffald og lignende fra Virksomhederne, brændes i særlige Forbrændingsovne.

Vandvarmere

Cirkulationspumpe

Kondensvandskøler

Haandværkere og Leverandører: Ved Købbyens Opførelse har følgende Haandværkere og Leverandører medvirket:

Nedbrydningsarbejder: E. G. Franzen, Chr. Hansen, Jens Hansen, V. Klentz, Marius Nielsen, Johs. Plinius. *Ford-, Beton-, Jernbeton-, Murer- og Flisearbejder:* N. M. Bak, Bruun & Kornerup Bang, Christiani & Nielsen, Chr. E. Christensen, Blichert Hansen & Einer Jørgensen, Colmorten & Ehlers, Danalith A/S, I. M. Hansen, K. Hindhede, P. W. Høst, C. G. Jensen, Ejner Jensen, Em. Jensen & Schumacher A/S, A. Jespersen & Søn, Chr. Kastrup-Nielsen, Einar Kornerup, Københavns Kommunes Haandværksafdeling, Larsen & Andersen, Larsen & Meyer, P. R. Madsen, Melchior & Voltelen, Mikkelsen Sørensen, Møhncke & Hennig, Karl Nilsson, Martin Olsen, K. Schøller. *Tømmerarbejder:* Hjalmar Bald, Chr. E. Christensen, Københavns Kommunes Haandværksafdeling, Ditlev Madsen, Kr. Nielsen, Chr. Ohland & Søn, Morten Petersen, Th. P. Stillinge, P. J. Storm. *Blikkenslagerarbejder:* Blikkenslagersvendenes A/S, P. R. Bock & L. H. Olsen, Glent & Co., Lauritz Hannibal, Hermansen & Lannoy, Georg Larsen, L. A. Larsen, Holger Petersen, Otto Weile. *Tagpapdækning:* Kemisk Industri A/S, Tagpapfabriken „Phønix“, Jens Villadsens Fabriker A/S. *Staal konstruktioner, Staalvinduer & Smedearbejder:* Alekto v/ I. P. Jørgensen, I. P. Andreasen, Aurora A/S, H. H. Blücher & Søn, Burmeister & Wain, Chr. Christensen & Co., Dansk Panserbox, J. Gotthard, Gramanns Eftf. v/ Carl Andersen, James F. Grøn & Co., Poul Hansen, Helsingørs Jernskibs- & Maskinbyggeri, C. Holst-Andersen, Lauritz Jensen & Co., B. F. Kjellsson A/S, Ladegaard & Co., H. P. Larsen, E. v. d. Merwede, Rich. Müller, Th. C. Møller, H. Nielsen & Søn, L. C. Nielsen & Søn, Pedershaab Maskinfabrik, C. F. Rødtjer, „Samson“ v/ Poul S. Hansen, Oluf Schæbel, Carl Seifert, H. P. Sørensen, Peter Sørensen, C. G. Thorborg, H. J. Wengler, Vølund A/S. *Stenhuggerarbejder:* Kr. Kronstrøms Marmorindustri, Hans & Jørgen Larsen, Møller & Handberg, E. Niensens mekaniske Stenhuggerier, Stenhuggeriet „Norden“, *Gulobelægninger* (ikke Fliser, Asfalt og Beton): Aaals Parket Gulve v/ Rich. Thor Hansen, Baltisk Gummivare Industri v/ Graschitz, Bridana A/S, A. Carnera, E. Fischer Larsen, Københavns Væg- & Gulvfliselager, Linotol Kompagniet, Em. Meyers Eftf., P. Monberg, Axel Prior A/S, A/S Sano. *Glarmesterarbejder:* H. A. Craner, R. M. Hou, A. A. Huusmanns Eftf., P. Lodbergs Eftf., Carl Møllers Eftf., L. C. Storr's Enke & Søn, Søborg Glarmesterforretning v/ Richard Jensen, G. Worm. *Snedkearbejder:* Bygningssnedkernes Aktieselskab, Brødrene Hjerting, Dansk Kontormøbellfabrik, F. C. Frederiksen, Københavns Kommunes Haandværksafdeling, Frode Olsen & Co., V. A. Oehlerich, Jacob Petersen, A/S Silvan. *Gørtlarbejde og Beslag:* Ernst Binzer, Dørgrebfabriken „København“ v/ W. Jørgensen, Ebbesen & Søn, Axel Jensen, Nørholm & Lemming, Carl F. Petersen, Søren Telling. *Malerarbejder:* Københavns Kommunes Haandværksafdeling, Robert Rasmussen, Johan N. Schrøder. *Dræn- og Kloakledninger:* A/S Blaagaards Bygningsmaterialer, Brdr. Dahl, Dansk Andels Cementfabrik A/S, De danske Betonfabriker, De Forenede Jernstøberier, P. Hansen (Betonstøberi), A. P. Hjortsø, P. W. Høst, T. A. Lehmann, H. Meisner-Jensen, V. Meyer, Carl Nielsen, Petri & Haugsted, Ramberg & Co. *Gas og Vand:* Andreasen & Henningsen, J. N. S. Frydenlunds Eftf., Hassel & Teudt, Hermansen & Lannoy, Københavns Isolerings Kompagni, Georg Larsen, Holger Petersen, Storm Hansen & Co., Weilbach & Cohn. *Indv. Spildevand og Sanitet:* Andreasen & Henningsen, Bang & Pingel, Dansk Rør- og Sanitetskompagni A/S, Hassel & Teudt, Magnus Jensens Eftf. v/ Fr. Lund, P. A. Jensens Eftf., Københavns Porcelænsfabrik, Georg Larsen, Holger Petersen, Vilh. Sonesson & Co., Herman Aug. Suhrke, Weilbach & Cohn. *Centralvarme, Ventila-*

tion og varmt Brugsvand: A/S Aurora, A/S Rikko, Andersen & Heegaard, Bang & Pingel, A. Brix-Pedersen, Brdr. A. & O. Johansen, P. E. Ehrhardt, J. N. S. Frydenlunds Eftf., Glent & Co., Hassel & Teudt, Ingeniørforretningen „Trium“, J. Krüger A/S, Københavns Isolerings Kompagni, H. Løgstrup, Olsen & Meilgaard-Mortensen, Holger Petersen, Petersen & Wraa, Storm Hansen & Co., Weilbach & Cohn. *Elektriske Installationer:* Broch & Michelsen, Lauritz Christiansen, Esper Clemmensen, Viggo Dencker, Oscar Hansen, Aage Havemanns Eftf., Lauritz Knudsen, Søren Madsen, H. P. Nissen, Nordisk Elektricetets Selskab, Nordisk Kabel- & Traadfabrik, Nordisk Simplex, Petersen & Frantzen, Louis Poulsen & Co., S. P. Wodskou. *Damp og Kondens:* Hans Buch, Brdr. Dahl, Odin Clorius, J. N. S. Frydenlunds Eftf., K. Hassenkamm, F. J. Hinné & Co., Ingeniørforretningen „Trium“, J. Krüger A/S, Københavns Isolerings Kompagni, Olsen & Meilgaard-Mortensen, Storm Hansen & Co., Weilbach & Cohn. *Køleanlæg:* A/S Atlas, A/S Maskinkompagniet National, Christiani & Nielsen, Em. Jensen & H. Schumacher A/S, Københavns Kommunes Haandværksafdeling, G. O. Mückes Isoleringsforretning, Poul Pers, Holger Petersen, Poul Petersen, Storm Hansen & Co. *Ophængnings- og Transportsporanlæg:* A/S Vølund, Helsingørs Jernskibs- og Maskinbyggeri A/S, H. P. Larsen. *Elevatore:* De Forenede Jernstøberier, Thomas B. Thrige A/S, Titan A/S. *Instrumenter, Maalere m. m.:* Th. Ammentorp-Schmidt, Brdr. A. & O. Johansen, Hans Buch, Odin Clorius, K. Hassenkamm, V. Løwener A/S, Siemens Elektricetets Aktieselskab. *Vej- og Gadebelægninger:* A/S Danalith, Brolæggersvendenes Aktieselskab, Dansk Andels Cementfabrik, Dansk Asfaltfabrik A/S, De danske Betonfabrikker, A. Jespersen & Søn, Københavns Betonfabrik, Københavns Asfalt Kompagni, Hans & Jørgen Larsen, Lemvig-Müller & Munck A/S, P. Petersen & Sønner, Petri & Haugsted, Jens Villadsens Fabriker. *Diverse andre Arbejder:* Alea A/S, „Aleko“ Maskinfabrik A/S, Carl J. Boeck, F. E. Brodersen, Brønnums Maskinfabrik A/S, Brdr. Dahl, Danish Machine Co., Dansk Andels Cementfabrik, Dansk Asfaltfabrik, Dansk Emailleværk, Dansk Trykluft Kompagni, L. V. Erichsen, Evers & Co., V. Ferdinand- sen, Stukkator, Frederikssund Jernstøberi og Maskinfabrik, Glud & Marstrand, Brødrene Grage, Broncestøbere, M. J. Grønbech & Sønner, John R. Hanson, Chr. Jørgensen, Kalmit Import, Københavns Asfalt- kompagni, Københavns Kommunes Haandværksafdeling, Københavns Kommunes Kørselsafdeling, Hans L. Larsen & Co., Nyborg Jernstø- beri A/S, Lemvig-Müller & Munck A/S, Lindholm & Lindholm, V. Løwener A/S, Martinit, Georg E. Mathiasen, M. J. Meyer A/S, V. Meyer, Toft Nielsen, R. H. Nydam, Vald. Oelsner, H. Pens, Poul Pers, Carl F. Petersen, Lauritz Rasmussen, Broncestøber, Schiønning & Arvé, C. Sprehn, Stigefabrikken Vedslet, Strømmen A/S, Søe-Jensen & Co., F. A. Thiele, C. G. Thorborg A/S, Chr. Thorsen, Thomas B. Thrige A/S, Titan A/S, Vesta A/S.

